

Beretning om Hals Lodseri under besættelsen

I 2015 lukkede Danpilot sine aktiviteter i Hals. Siden 1735 har der være lodseri i Hals og Danpilot viste omsorg for den kulturarv, som lodseriets historie er. De kontaktede Hals Arkiv, og arkivet afhentede 10 flyttekasser fyldt med arkivalier fra Hals Lodseri. I disse kasser fandt arkivet nedenstående beretning skrevet af lods Albert Martin Jensen, som var lods i Hals 1939-1965.

Af Albert Martin Jensen

1940-1945

Da Krigen brød ud i September 1939 havde der i flere Maaneder forud været stærk aktivitet ved Hals Lodseri, idet de forskellige Firmaer hjemtog store Mængder Kul, Koks, Foderstoffer, Kunstgødning o.s.v. og denne aktivitet fortsatte Aaret ud.

Denne import foretoges af saavel danske som udenlandske Skibe, Kul fra England til Cementfabrikken for en stor del af danske Skibe, Kul og Koks fra Tyskland til Brændselsimportørerne i nogen grad med tyske Skibe. Foderstoffer fra Amerika dels med danske, dels med fremmede Skibe. Kun drejede det sig om forholdsvis store Skibe, der ofte brugte Lods i Kattegat til og fra Skagen eller andre danske Havne.

1. Oktober 1939 erfarede vi om Torpederingen af S.S. VENDIA som i Ballast fra dansk Havn til England uden Varsel blev beskudt med Kanon og senere Torpedoer. 11 Mand omkom, og derefter kom den ene melding efter den anden, og de Søfolk, man som Lods kom i Forbindelse med, kunde alle berette om Oplevelser i Tilknytning til Krigen. Det virkede også stærkt, at Styrehusene efterhånden blev sikret med Sandsække eller Betonplader, at søfolkene ofte gik med Redningsvestene paa, og at Redningsbådene blev svinget ud, saasnart Skibet havde forladt Kajen. En vis Uligevægtighed sporedes hos mange Mennesker, glade og opstemte, naar de stod Limfjorden ind, undertiden nedtrykte og nervøse, naar de atter gik til Søs.

I November/December havde vi en Masse daarligt Vejr, haarde Storme baade fra Øst og Vest, og i Begyndelsen af Januar 1940 begyndte det at fryse og Vanskeligheder for de mindste Skibe indfandt sig. Aalborg Havns gamle "FREM" formaaede nogen tid at holde Fjorden og Barren farbar, men med tiltagende Frost og østlige Vinde, blev det snart galt på Barren og d. 20. Januar blev Rutebåden til Kbhvn af Isen sat ind på Sønderhagen, da den var for udgaaende og kom først fri om Morgenen, da Strømmen skiftede. D. 22. Kom "Isbjørn" for at assistere Skibsfarten over Barren, men den stadig tiltagende Frost bevirkede, at ogsaa den maatte opgive. Kattegat var efterhaanden lagt til og fra 30. Januar til 6. Marts var al Skibsfart paa Limfjorden standset, og baade Lods og Baadmænd gik i Hi. Marts Maaned blev forrygende travl, med saavel Lokal- som Langlodsninger.

Saa kom 9. April

Lodsformand Friis Theisen satte sig straks i Forbindelse med Lodsdirektoratet og fik Besked paa, at vi - i Overensstemmelse med Regeringens og Kongens Henvendelse til Folket - skulle lodse Tyske Skibe - saavel Krigs- som Handels - paa gældende Bestemmelser og til gældende Takster. Med eet Slag ophørte nu al Sejlads fra oversøiske Pladser og England, og i de første Dage, var der ret stille, hvad Skibsfart angaar. Til Gengæld begyndte Rygterne at svirre: Det forlød, at Aalborg skulde være Krigshavn, og at man kunde forvente store Skibe. De første "Krigsskibe" vi saa, var 5-6 Fiskekuttere udstyret med en lille Kanon, som - viste det sig senere - skulde laste Ammunition. D. 18. April Morgen laa der to Dampere med Lodsflag i Top ved Fyret. Den ene en Passagerdamper indrettet til Hjælpekrydser, den anden en almindelig Tramp ca 4000 B.R.T. Dette blev begyndelsen til en Trafik paa Aalborg, som aldrig er set hverken før eller siden, og som forhåbentlig heller ikke vil komme igen. Store Lastdampere - op til 10,000 Tons D.W. - armerede Trawlere, smaa Olitankere, alm. 2-3000 Tons Kuldampere, alle Tyske senere dog ogsaa enkelte Norske, som sejlede direkte for Værnemagten. Denne Aktivitet fortsatte Aaret igennem.

Aalborg var blevet Krigshavn, og ogsaa Hals blev berørt. Kommunekonteret på Skansen maatte rømmes og en Afdeling Marinere rykkede ind, et Par af de yderste Volde blev sløjftet, nogle Barakker og et Signaltaarn opført. Lodseriets Personale - saavel Lodsens, som Baadmænd - kunde selvfølgelig ikke undgaa i deres Tjeneste, at have Forbindelse med Værnemagten. Vi fik saaledes Besked fra Kommandoen på Skansen naar og hvor mange Lodser der ønskedes o.s.v. men det skal fremhæves, at ingen havde privat Omgang med Tyskerne.

1941 begyndte ogsaa med Is

10. Januar ankom Isbryderen Lillebjørn til Assistance. 19. Januar hentede den i Nærheden af Fornæs tre Skibe bestemt for Aalborg, det lykkedes kun at få eet af disse over Barren, de to andre måtte efterlades, og "Lillebjørn" gik til Frederikshavn for at hjælpe Skibene ind og ud herfra. Limfjorden var lukket til medio Marts. Trafikken med de Tyske Skibe fortsatte igen, men dog i mindre Omfang. 29. Oktober gik i Skumringen en Afdeling smaa Forpostbaade (Trawlere) til Søs, uden Lods. Vinden var N.Ø. Storm, og hård sydgaaende Strøm. De første fire kom heldigt ud, den femte drev af og strandede paa Sønderhagen, den sjette forsøgte at komme forbi, men kolliderede med No 5, hvorefter begge sank på Sønderhagen med kun Overbygningen over Vandet. Redningsbaaden fra Hals gik straks ud, og det lykkedes at bjærge hele Besætningen fra begge Skibene. Trawlerne blev i Aarets løb bjærget af Switzer.

M/S Wuri

1942 var al Sejlads stoppet fra 28. Januar til 7. April, hvorefter Tyskersejladsen paa Norge atter fortsatte. D. 17. August minesprængtes m./s Wuri i Nærheden af Svitringskosten. Wuri var et nyt Motorskib paa ca 7000 B.R.T., en saakaldt 5-Luge-Baad med 3 Luger foran Broen og 2 agten for. Den havde gjort adskillige Rejser Aalborg-Norge og var nu sammen med et Par andre Troppetransportskibe og et Par Forpostskibe paa Vej til Aalborg, da den ramtes af en Magnet- eller akustisk Mine i Forskibet, dette sank, Wuri knækkede delvis over, og hele Agterskibet stod næsten lodret ud af Vandet i lang Tid. Switzers "GARM" laa ved Hals i lange Tider, sejlede af og til en Tur

derud og kiggede paa Havaristen men først i Februar 1944 fik man bjærget det halve Skib, som blev bugseret til København, hvor det for resten senere af Sabotører blev brugt til Afspærring af Havnen.

Da Wuri minesprængtes, var Lodserne paa vej til den og de andre Skibe, og kom saaledes i første Omgang på Redningsaktion. Soldaterne laa i store Mængder og flød rundt i Redningsveste og paa Flaader. Lodserne og tililende Fiskere samlede op og bragte dem om Bord i Forpostskibene, nogle var saaret, men de fleste tilsyneladende uskadte. Hvor mange, der blev bjærget, og hvor mange, der druknede, fik vi aldrig at vide.

Tyskerne havde til Stadighed Ministrygere arbejdende i de oprettede Tvangsruter i Kattegat og ogsaa i Farvandet Hals - Aalborg. Til Trods herfor fandt der dog adskillige Forlis Sted saavel paa Fjorden, som ogsaa i Nærheden af Hals Barre Fyr i Aarenes Løb og som bekendt ogsaa efter Krigen. F.Eks. Rutebaaden "Kjøbenhavn" d. 11/6-1948, 48 Omkomne, og "FRIGGA" 27/11-1950, hvor dog alle blev reddet. I begge Tilfælde var Lodserne med ved Redningen

1943 var nogenlunde isfri, og der var ret livlig Trafik hele Aaret saavel med tyske Skibe i "Norgesfarten", som med danske, norske svenske og finske Skibe i almindelig Fragtfart. En Overgang saagar enkelte finske Sejlskibe, som dels kom med Træ fra Finland, dels lastede Cement til Norge. 1944 var ogsaa næsten isfri, og Sejladsen foregik i saa Henseende uhindret, men man fik efterhånden Fornemmelsen af, at Tyskerne var ved at tabe Modet. Aktiviteten var dalende og gik i Løbet af Marts April 1945 næsten helt i Staa.

Under hele Besættelsen var samtlige Fyr slukket og blev kun tændt - efter tysk Ordre - i korte Perioder ved særlige Lejligheder. I Fjorden blev udlagt enkelte Bøjer med et ganske svagt Lys (Cigaretbøjer kaldte vi dem), saa Sejladse med mindre Skibe med Forsigtighed kunde foretages. Men stort set sejlede vi kun ved Dagslys, og det var jo en stor Behagelighed midt i alt det dystre.

5. Maj 1945

5. Maj 1945 var selvfølgelig en Glædesdag for os som for alle andre. En enkelt lille norsk Damper i Ballast kom med Lodsflag i Top om Aftenen den 4. netop som vi havde hørt Udsendelsen fra B.B.C. - Den blev bragt til Anker ved Hals, og næste Dag sejlet til Nr. Sundby. Men ellers blev det en stille Tid for Lodserne, og det meste af Sommeren gik, før der atter kom rigtig Gang i Sejladsen.

Sammenfattet kan man sige, at rent fagligt var Krigsårene en interessant Tid. Man kom om Bord i en Masse forskellige Skibe, og man traf en Masse forskellige Mennesker. Hvad Tyskerne angaar kan det siges, at der var 1) nogle faa ægte Nazister: Jøder, Kommuniste og Engelskmænd skulde udryddes, og "vi Germanere" skabe en ny og bedre Verden. 2) en stor Del, som var ked af Krigen, og som længtes efter normale Tilstande, men i øvrigt affandt sig med Regimet i Tyskland og 3) ganske faa, som, hvis man kom paa Tomandskaand med dem, var rent antinaz og håbede paa at Hitler maatte blive slaaet før han fik hele Tyskland spoleret. Bortset fra dem, der af Fag var Militærpersoner, var det jo mest Mennesker af vor egen Stand, vi traf, Styrmande og Skibsførere. Ikke saa faa af dem talte dansk, og mange af dem gav Udtryk for, at de var kede af at besøge Danmark paa denne Maade, og saa frem til at vi kunde mødes under normale Forhold efter Krigen.

Hals Arkiv

*Hals Havn med lodsstation og
lodsbåde, fotograferet i
1965.*

*Lodsstationen er opført i
1956.*

Foto: Hals Arkiv, B8950.

Denne artikel er tidligere publiceret i Årsskrift 2015, udgivet af Hals Museumsforening og Arkiv.